

ELEMENTELE CONSTITUTIVE ȘI ELEMENTELE CIRCUMSTANȚIALE AGRAVANTE ALE INFRAȚIUNILOR CONTRA ORDINII ȘI DISCIPLINEI MILITARE

Sergiu BRÎNZA

Universitatea de Stat din Moldova

Articolul este dedicat analizei juridico-penale a infracțiunilor contra ordinii și disciplinei militare, prevăzute la art.364-369, 371, 372 CP RM. Sunt examinate elementele constitutive (obiectul, latura obiectivă, latura subiectivă și subiectul), precum și elementele circumstanțiale agravante ale acestor infracțiuni. Sunt propuse criterii de delimitare a infracțiunilor specificate la art.364-369, 371, 372 CP RM în raport cu faptele conexe de factură penală sau nepenală. Printre aspectele de noutate ale studiului de față trebuie remarcată revizuirea concepției de identificare a variantelor-tip și a variantelor agravate în cazul infracțiunilor prevăzute la art.364 și 369 CP RM.

Cuvinte-cheie: *infracțiuni contra ordinii și disciplinei militare, neexecutarea ordinului, opunere de rezistență, constrângere, insultare, amenințare, violență, reguli statutare cu privire la relațiile dintre militari, dezertare, eschivarea de la serviciul militar.*

THE CONSTITUENTS AND THE CIRCUMSTANTIAL AGGRAVATING ELEMENTS OF THE OFFENCES AGAINST MILITARY ORDER AND DISCIPLINE

This article is devoted to the juridical-penal analysis of the offenses against military order and discipline under art.364-369, 371, 372 PC RM. There are examined the constituents (the object, the objective side, the subjective side and the subject), as well as the circumstantial aggravating elements of the respective offences. There are also proposed delimitation criteria for the offences specified at art.364-369, 371, 372 PC RM with regard to the related acts, penal or non-penal ones. Amongst the new aspects of this study, there should be noted the revision of the identification concept of the variants-type and the aggravated variants with regard to the offences provided by art.364 and 369 PC RM.

Keywords: *offences against military order and discipline, the miscarriage of an order, resistance, coercion, insult, threat, violence, statutory rules on the relationship between military, desertion, evasion of military service.*

1. Neexecutarea intenționată a ordinului (art.364 CP RM)

În art.364 CP RM, sub aceeași denumire marginală de neexecutare intenționată a ordinului se reunesc cinci variante-tip de infracțiuni și două variante agravate de infracțiuni.

În acord cu alin.(1) art.364 CP RM, prima variantă-tip de infracțiune constă în neexecutarea intenționată a ordinului șefului dat în modul stabilit, dacă aceasta a cauzat daune în proporții considerabile intereselor de serviciu.

Potrivit lit.a) alin.(2) art.364 CP RM, prima variantă agravată, atașabilă infracțiunii prevăzute la alin.(1) art.364 CP RM, presupune că această infracțiune este săvârșită de două sau mai multe persoane.

Conform lit.b) alin.(2) art.364 CP RM, cea de-a doua variantă-tip de infracțiune se exprimă în neexecutarea intenționată a ordinului șefului dat în modul stabilit, dacă aceasta se soldează cu urmări grave.

La alin.(3) art.364 CP RM, cea de-a doua variantă agravată, atașabilă infracțiunilor prevăzute la alin.(1) și (2) art.364 CP RM, presupune că aceste infracțiuni sunt săvârșite:

- *pe timp de război (lit.a));*
- *în condiții de luptă (lit.b)).*

Potrivit lit.a) alin.(4) art.364 CP RM, cea de-a treia variantă-tip de infracțiune constă în neexecutarea ordinului din neglijență sau din lipsă de conștiinciozitate, soldată cu urmări grave.

În acord cu lit.b) alin.(4) art.364 CP RM, cea de-a patra variantă-tip de infracțiune se exprimă în neexecutarea ordinului din neglijență sau din lipsă de conștiinciozitate, săvârșită pe timp de război.

Conform lit.c) alin.(4) art.364 CP RM, cea de-a cincea variantă-tip de infracțiune constă în neexecutarea ordinului din neglijență sau din lipsă de conștiinciozitate, săvârșită în condiții de luptă.

Obiectul juridic generic al infracțiunii prevăzute la alin.(1) art.364 CP RM (ca și al celorlalte infracțiuni specificate în Capitolul XVIII din Partea Specială a Codului penal) este constituit din relațiile sociale cu privire la securitatea militară a Republicii Moldova.

În cazul infracțiunii prevăzute la alin.(1) art.364 CP RM, **obiectul juridic special** îl formează relațiile sociale cu privire la executarea ordinului șefului dat în modul stabilit.

Datorită caracteristicilor sale, infracțiunea specificată la alin.(1) art.364 CP RM nu are nici obiect material, nici victimă.

Latura obiectivă a infracțiunii examinate are următoarea structură: 1) fapta prejudiciabilă care se exprimă în inacțiunea de neexecutare a ordinului șefului dat în modul stabilit; 2) urmările prejudiciabile, și anume – daunele în proporții considerabile cauzate intereselor de serviciu; 3) legătura cauzală dintre fapta prejudiciabilă și urmările prejudiciabile.

Inacțiunea de neexecutare a ordinului presupune că subalternul (subordonatul) nu execută nimic din ceea ce era dispus prin ordin sau execută altceva decât i se ordonase.

Prin neexecutarea ordinului șefului dat în modul stabilit, făptuitorul întotdeauna încalcă anumite prevederi normative (de exemplu: lit.c) art.26 al Legii cu privire la statutul militarilor, adoptate de Parlamentul Republicii Moldova la 22.07.2005 [3]; alin.(3) art.2, alin.(1) și (2) art.4 și lit.c) art.5 din Legea cu privire la aprobarea Regulamentului disciplinei militare, adoptată de Parlamentul Republicii Moldova la 02.03.2007 [4]; subpct.3) pct.15, pct.42, 44, 46-48 ale anexei nr.1 (Regulamentul Serviciului interior al Forțelor Armate ale Republicii Moldova) la Decretul Președintelui Republicii Moldova privind aprobarea regulamentelor militare ale Forțelor Armate ale Republicii Moldova, nr.2327 din 03.09.2009 [1]; pct.6 al Hotărârii Guvernului Republicii Moldova pentru aprobarea Regulamentului cu privire la modul de îndeplinire a serviciului militar în Forțele Armate, nr.941 din 17.08.2006 [2], etc.).

Trebuie de menționat că neexecutarea dispozițiunii (dispoziției) șefului date în modul stabilit nu intră sub incidența art.364 CP RM. În pct.53 al anexei nr.1 (Regulamentul Serviciului interior al Forțelor Armate ale Republicii Moldova) la Decretul Președintelui Republicii Moldova privind aprobarea regulamentelor militare ale Forțelor Armate ale Republicii Moldova, nr.2327 din 03.09.2009, se menționează că dispozițiunea este o formă de transmitere de către comandant (șef) a misiunilor către subordonați privind chestiuni particulare. Dispozițiunea se dă în scris sau verbal. Dispozițiunea în scris este un document de ordonanță de serviciu emis de către șeful statului major din numele comandantului unității militare sau de către șeful comendurii militare a garnizoanei din numele șefului garnizoanei.

O cerință esențială este ca ordinul să fie dat în modul stabilit. Aceasta înseamnă că ordinul trebuie să aibă un conținut și o formă legală, adică să emane de la o autoritate competentă sau de la o persoană investită cu dreptul de a da sau transmite dispoziții ce trebuie executate și să fie în conformitate cu normele legale (de exemplu, cu pct.45 și 53 ale anexei nr.1 (Regulamentul Serviciului interior al Forțelor Armate ale Republicii Moldova) la Decretul Președintelui Republicii Moldova privind aprobarea regulamentelor militare ale Forțelor Armate ale Republicii Moldova, nr.2327 din 03.09.2009).

Un ordin vădit ilegal nu este un ordin, iar, după cum stabilește art.40¹ CP RM, neexecutarea ordinului sau dispoziției vădit ilegale exclude răspunderea penală. Potrivit alin.(2) art.40¹ CP RM, persoana care a comis intenționat o infracțiune în vederea executării ordinului sau dispoziției vădit ilegale ale superiorului răspunde penal în temeuri generale*. Deci, atunci când subalternul comite o infracțiune intenționată în vederea executării unui ordin sau a unei dispoziții ilegale, acesta va purta răspundere penală ca autor al infracțiunii respective. Totodată, persoana care a dat ordinul va răspunde ca instigator la infracțiunea în cauză.

Dacă infracțiunea specificată la alin.(1) art.364 CP RM se săvârșește în timp de război sau în condiții de luptă, răspunderea se agravează în baza lit.a) sau, respectiv, lit.b) alin.(3) art.364 CP RM.

Infracțiunea prevăzută la alin.(1) art.364 CP RM este o infracțiune materială. Ea se consideră consumată din momentul producerii daunelor în proporții considerabile cauzate intereselor de serviciu.

Dacă fapta nu implică producerea unor astfel de urmări, făptuitorului îi poate fi aplicată răspunderea disciplinară în conformitate cu prevederile Legii cu privire la aprobarea Regulamentului disciplinei militare.

În ipoteza în care neexecutarea intenționată a ordinului șefului dat în modul stabilit se soldează cu urmări grave, răspunderea se va aplica pentru infracțiunea specificată la lit.b) alin.(2) art.364 CP RM.

Latura subiectivă a infracțiunii prevăzute la alin.(1) art.364 CP RM se caracterizează prin intenție directă sau indirectă. Motivele infracțiunii se pot exprima în: indolență; recalcitrantă; teribilism etc.

* În plan retrospectiv, este cazul de menționat că în procesele de la Nürnberg mulți criminali de război acuzați au încercat să se apere, susținând că au executat crimele monstruoase, puse în sarcina lor, din ordin. Această apărare a fost înlăturată de către instanță, arătându-se că niciun militar nu este obligat să execute un ordin, fiind conștient că astfel va săvârși o infracțiune. Acest principiu a fost consacrat în toate legislațiile țărilor civilizate.

Subiectul infracțiunii în cauză este persoana fizică responsabilă care la momentul săvârșirii faptei a atins vârsta de 18 ani. În plus, subiectul are o dublă calitate specială: 1) militar; 2) subaltern în raport cu persoana care dă ordinul.

Cât privește prima din aceste calități speciale, în acord cu art.128 CP RM, cu Legea cu privire la statutul militarilor, precum și cu Legea Republicii Moldova cu privire la pregătirea cetățenilor pentru apărarea Patriei, adoptată de Parlamentul Republicii Moldova la 18.07.2002 [5], militari trebuie considerați cei care îndeplinesc serviciul militar în următoarele forme: a) serviciul militar prin contract; b) serviciul militar în termen; c) serviciul militar cu termen redus; d) serviciul militar ca rezerviști concentrați sau mobilizați.

Cu privire la definiția legislativă a noțiunii „militar”, se impun unele precizări: 1) conform alin.(3) art.4 al Legii cu privire la pregătirea cetățenilor pentru apărarea Patriei, sunt considerați în serviciul militar și studenții instituțiilor militare de învățământ. Deci, și aceștia pot fi subiecți ai infracțiunii prevăzute la alin.(1) art.364 CP RM; 2) nu toți rezerviștii au calitatea de militari. Doar rezerviștii concentrați sau mobilizați au această calitate; 3) militar este nu doar cetățeanul Republicii Moldova, dar și reprezentantul forței militare străine în Republica Moldova.

Privitor la cea de-a doua calitate specială a subiectului infracțiunii specificate la alin.(1) art.364 CP RM, consemnăm că, în acord cu pct.45-51 din anexa nr.1 (Regulamentul Serviciului interior al Forțelor Armate ale Republicii Moldova) la Decretul Președintelui Republicii Moldova privind aprobarea regulamentelor militare ale Forțelor Armate ale Republicii Moldova, nr.2327 din 03.09.2009, în dependență de situația de serviciu și gradele militare pe care le dețin, unii militari în raport cu alții pot fi șefi sau subordonați. Șeful are dreptul să dea ordine subordonatului și să ceară executarea lor. Subordonatul este obligat să execute necondiționat ordinele șefului. După executarea ordinului el are dreptul să înainteze o reclamație, dacă consideră că față de el s-a procedat incorect.

Șefii cărora militarii le sunt subordonați pe linie de serviciu, fie și temporar, se numesc șefi direcți. Șeful direct, în funcția imediat superioară unui subordonat, se numește șef nemijlocit.

După gradele militare pe care le dețin, sunt șefi (dacă aceștia se află în serviciul militar): militarii în grad de general – pentru ofițerii superiori și cei inferiori, pentru subofițeri, sergenți și soldați; ofițerii superiori cu gradele militare de colonel, locotenent-colonel, maior – pentru ofițerii inferiori, pentru subofițeri, sergenți și soldați; ofițerii inferiori – pentru subofițeri, sergenți și soldați; subofițerii – pentru sergenți și soldați din aceeași unitate militară; sergenții – pentru soldați din aceeași unitate militară.

Militarii, care, după situația lor de serviciu și gradul militar deținut, nu sunt în raport cu alți militari șefi sau subordonați, pot fi superiori, inferiori sau egali. Superioritatea este determinată de gradele militare ale militarilor. Superiorii după gradele militare, în cazul încălcării de către inferiori a disciplinei militare și ordinii publice, a regulilor de conduită militară și de port a ținutei militare, sunt obligați să ceară de la aceștia înlăturarea încălcărilor date. Inferiorii după grad sunt obligați să execute necondiționat aceste cerințe ale superiorilor. În cazul îndeplinirii în comun a îndatoririlor de serviciu de către militarii care nu sunt subordonați reciproc și când relațiile de serviciu între ei nu sunt determinate de comandant (șef), șef este considerat superiorul după funcție, iar cu funcții egale – superiorul după gradul militar.

Circumstanța agravantă consemnată la lit.a) alin.(2) art.364 CP RM presupune o pluralitate de făptuitori la comiterea infracțiunii prevăzute la alin.(1) art.364 CP RM. Precizăm că infracțiunea specificată la alin.(1) art.364 CP RM este o infracțiune cu componentă specială. Persoana, care nu are semnele subiectului infracțiunii cu componentă specială, nu o poate săvârși. De aceea, circumstanța agravantă consemnată la lit.a) alin.(2) art.364 CP RM nu este aplicabilă în următoarele două ipoteze: 1) infracțiunea este săvârșită de o persoană având semnele subiectului infracțiunii, împreună cu o persoană care nu are astfel de semne; 2) infracțiunea este săvârșită de o persoană având semnele subiectului infracțiunii, prin intermediul unei persoane care nu are astfel de semne. Circumstanța agravantă în cauză este aplicabilă numai în ipoteza în care persoanele, care comit infracțiunea prevăzută la alin.(1) art.364 CP RM, au calitatea specială de militari care sunt subalterni în raport cu persoana care dă ordinul.

Cât privește infracțiunea prevăzută la lit.b) alin.(2) art.364 CP RM, deosebirea acesteia față de infracțiunea specificată la alin.(1) art.364 CP RM constă, în principal, în conținutul obiectului juridic special și în conținutul urmărilor prejudiciabile.

Astfel, în situația infracțiunii prevăzute la lit.b) alin.(2) art.364 CP RM, **obiectul juridic special** este unul complex: **obiectul juridic principal** îl formează relațiile sociale cu privire la executarea ordinului șefului dat

în modul stabilit; *obiectul juridic secundar* îl constituie relațiile sociale cu privire la sănătatea sau viața persoanei ori la integritatea, substanța și potențialul de utilizare a bunurilor.

În ipoteza aceleiași infracțiuni, *obiectul material* îl reprezintă corpul persoanei sau bunurile mobile ori imobile, a căror valoare se cifrează în proporții mari.

În sensul lit.b) alin.(2) art.364 CP RM, prin „urmări grave” se are în vedere: vătămarea gravă a integrității corporale sau a sănătății; decesul victimei; daunele materiale în proporții mari. Față de aceste urmări faptei se manifestă imprudență.

În cele ce urmează ne vom referi la circumstanțele agravante consemnate la alin.(3) art.364 CP RM.

În acest plan, în primul rând este necesară stabilirea conținutului noțiunii „timp de război”, utilizate la lit.a) alin.(3) art.364 CP RM. Conform art.127 CP RM, prin „timp de război” se înțelege intervalul de la data declarării mobilizării sau a începerii operațiilor de război până la data trecerii armatei la starea de pace.

În sensul prevederii de la lit.b) alin.(3) art.364 CP RM, prin „condiții de luptă” trebuie de înțeles ambianța caracterizată prin ansamblul acțiunilor violente desfășurate în mod organizat între două grupări de forțe care urmăresc scopuri opuse, conținutul, amploarea și intensitatea acțiunilor fiind determinate de scopurile confruntării, de esența sa social-politică, de caracterul și trăsăturile sale, precum și de cantitatea, dar mai ales calitatea luptătorilor, armamentului și a tehnicii militare. Condiții de luptă se pot atesta atât pe timp de război, cât și pe timp de pace. Conform art.2 al Legii Republicii Moldova cu privire la apărarea națională, adoptată de Parlamentul Republicii Moldova la 18.07.2002 [6], acțiunea de apărare este forma de bază a acțiunilor de luptă, care are scopul de a zădărnici ofensiva inamicului, de a-i provoca pierderi cât mai mari, de a păstra cu fermitate pozițiile încredințate, de a câștiga timp și a crea condițiile necesare pentru trecerea la acțiuni militare ofensive în scopul eliberării teritoriului ocupat.

În altă ordine de idei, va fi efectuată analiza infracțiunilor prevăzute la alin.(4) art.364 CP RM.

Obiectul juridic special al infracțiunii specificate la lit.a) alin.(4) art.364 CP RM este unul complex: *obiectul juridic principal* îl constituie relațiile sociale cu privire la executarea ordinului șefului, dat în modul stabilit, cu diligență și conștiinciozitate; *obiectul juridic secundar* îl formează relațiile sociale cu privire la sănătatea sau viața persoanei ori la integritatea, substanța și potențialul de utilizare a bunurilor.

Obiectul material al infracțiunii date îl reprezintă corpul persoanei sau bunurile mobile ori imobile, a căror valoare se cifrează în proporții mari.

Datorită specificului său, infracțiunea prevăzută la lit.a) alin.(4) art.364 CP RM nu are victimă.

Latura obiectivă a infracțiunii în cauză are următoarea structură: 1) fapta prejudiciabilă care se exprimă în inexecutarea de neexecutare a ordinului șefului dat în modul stabilit; 2) urmările prejudiciabile, și anume – urmările grave; 3) legătura causală dintre fapta prejudiciabilă și urmările prejudiciabile.

Asupra conținutului inacțiunii prejudiciabile, exprimate în neexecutarea ordinului șefului dat în modul stabilit, ne-am pronunțat cu ocazia analizei infracțiunii specificate la alin.(1) art.364 CP RM.

Infracțiunea prevăzută la lit.a) alin.(4) art.364 CP RM este o infracțiune materială. Ea se consideră consumată din momentul producerii urmărilor grave. În contextul analizat, noțiunea „urmări grave” are înțelesul pe care-l cunoaștem din investigarea infracțiunii prevăzute la lit.b) alin.(2) art.364 CP RM.

Dacă fapta nu implică producerea unor astfel de urmări și, totodată, nu este săvârșită pe timp de război sau în condiții de luptă, atunci făptuitorului îi poate fi aplicată răspunderea disciplinară în conformitate cu prevederile Legii cu privire la aprobarea Regulamentului disciplinei militare. Dacă fapta nu implică producerea unor astfel de urmări, dar este săvârșită pe timp de război sau în condiții de luptă, se va aplica lit.b) sau c) alin.(4) art.364 CP RM.

Latura subiectivă a infracțiunii prevăzute la lit.a) alin.(4) art.364 CP RM se caracterizează prin imprudență.

Nemijlocit în textul dispoziției de la lit.a) alin.(4) art.364 CP RM sunt enunțate cauzele subiective ale neexecutării ordinului șefului dat în modul stabilit: a) atitudinea neglijentă față de executarea ordinului șefului dat în modul stabilit; b) atitudinea neconștiincioasă față de executarea ordinului șefului dat în modul stabilit. Aceste cauze au un caracter alternativ. În același timp, lista lor este exhaustivă. De aceea, nu poate fi aplicată lit.a) alin.(4) art.364 CP RM în acel caz când oricare alte cauze stau la baza neexecutării ordinului șefului dat în modul stabilit, dacă aceasta se soldează cu urmări grave.

Atitudinea neglijentă față de executarea ordinului șefului, dat în modul stabilit, presupune o poziție necugetată, negândită, neînțeleaptă a făptuitorului. La rândul său, atitudinea neconștiincioasă față de executarea ordinului șefului, dat în modul stabilit, presupune o poziție de complezență sau o lipsă de onestitate a făptui-

torului. Dacă făptuitorul manifestă o atitudine neglijentă față de executarea ordinului șefului, dat în modul stabilit, atunci, față de urmările prejudiciabile, dovedește imprudență concretizată sub formă de neglijență. Dacă însă făptuitorul manifestă o atitudine neconștiincioasă față de executarea ordinului șefului, dat în modul stabilit, atunci, față de urmările prejudiciabile, dovedește fie încredere exagerată, fie neglijență.

Subiectul infracțiunii specificate la lit.a) alin.(4) art.364 CP RM este persoana fizică responsabilă care la momentul comiterii faptei a atins vârsta de 18 ani. În plus, subiectul are o dublă calitate specială: 1) militar; 2) subaltern în raport cu persoana care dă ordinul. În vederea interpretării noțiunilor, care desemnează aceste două calități, facem trimitere la explicațiile de rigoare, prezentate cu ocazia analizei infracțiunii prevăzute la alin.(1) art.364 CP RM.

Vizavi de infracțiunile specificate la lit.b) și c) alin.(4) art.364 CP RM, menționăm că deosebirea acestora față de infracțiunea prevăzută la lit.a) alin.(4) art.364 CP RM constă, în principal, în structura și conținutul obiectului juridic special și al laturii obiective.

Astfel, **obiectul juridic special** al infracțiunilor analizate îl constituie: relațiile sociale cu privire la executarea ordinului șefului pe timp de război, dat în modul stabilit, cu diligență și conștiinciozitate (în cazul infracțiunii specificate la lit.b) alin.(4) art.364 CP RM); relațiile sociale cu privire la executarea ordinului șefului în condiții de luptă, dat în modul stabilit, cu diligență și conștiinciozitate (în ipoteza infracțiunii prevăzute la lit.c) alin.(4) art.364 CP RM).

Datorită specificului lor, infracțiunile specificate la lit.b) și c) alin.(4) art.364 CP RM nu au nici obiect material, nici victimă.

Latura obiectivă a celor două infracțiuni analizate include următoarele două semne: i) în cazul infracțiunii specificate la lit.b) alin.(4) art.364 CP RM: 1) fapta prejudiciabilă care se exprimă în inacțiunea de neexecutare a ordinului șefului dat în modul stabilit; 2) timpul săvârșirii infracțiunii, și anume – timpul de război; ii) în ipoteza infracțiunii prevăzute la lit.c) alin.(4) art.364 CP RM: 1) fapta prejudiciabilă care se exprimă în inacțiunea de neexecutare a ordinului șefului dat în modul stabilit; 2) ambianța săvârșirii infracțiunii, și anume – condițiile de luptă.

Așadar, infracțiunile prevăzute la lit.b) și c) alin.(4) art.364 CP RM sunt infracțiuni formale.

Noțiunile „timp de război” și „condiții de luptă” au fost examinate cu prilejul analizei agravantelor consemnate la alin.(3) art.364 CP RM.

În încheierea analizei infracțiunilor prevăzute la art.364 CP RM, accentuăm că acestea se pot afla între ele în concurs. Explicația constă în faptul că, la alin.(1), lit.b) alin.(2) și la lit.a)-c) alin.(4) art.364 CP RM, sunt prevăzute cinci infracțiuni de sine stătătoare.

2. Opunerea de rezistență șefului sau constrângerea acestuia la încălcarea îndatoririlor de serviciu (art.365 CP RM)

Fapta de opunere de rezistență șefului sau de constrângere a acestuia la încălcarea îndatoririlor de serviciu este incriminată în art.365 CP RM într-o variantă-tip și în două variante agravate.

Opunerea de rezistență șefului sau constrângerea acestuia la încălcarea îndatoririlor de serviciu în varianta-tip este incriminată la alin.(1) art.365 CP RM: opunerea de rezistență șefului, unei alte persoane care îndeplinește obligațiile legate de serviciul militar sau constrângerea lor la încălcarea acestor obligații, însoțite de aplicarea violenței.

La rândul său, opunerea de rezistență șefului sau constrângerea acestuia la încălcarea îndatoririlor de serviciu în prima sa variantă agravată este incriminată la alin.(2) art.365 CP RM, atunci când aceasta:

- este săvârșită de două sau mai multe persoane (lit.a));
- este săvârșită cu aplicarea armei (lit.b));
- se soldează cu urmări grave (lit.c)).

Opunerea de rezistență șefului sau constrângerea acestuia la încălcarea îndatoririlor de serviciu în a doua sa variantă agravată este incriminată la alin.(3) art.365 CP RM, atunci când aceasta este săvârșită:

- pe timp de război (lit.b));
- în condiții de luptă (lit.c)).

Obiectul juridic special al infracțiunii specificate la art.365 CP RM are un caracter complex: **obiectul juridic principal** îl formează relațiile sociale cu privire la neadmiterea opunerii de rezistență șefului ori unei alte persoane, care îndeplinește obligațiile legate de serviciul militar, sau a constrângerii lor la încălcarea acestor obligații; **obiectul juridic secundar** îl constituie relațiile sociale cu privire la integritatea corporală sau sănătatea persoanei.

Obiectul material al infracțiunii examinate îl reprezintă corpul persoanei.

Victimă a infracțiunii de opunere de rezistență șefului sau de constrângere a acestuia la încălcarea îndatoririlor de serviciu este șeful sau o altă persoană care îndeplinește obligațiile legate de serviciul militar.

Noțiunea de șef a fost definită în contextul investigării infracțiunii prevăzute la alin.(1) art.364 CP RM.

În ce privește noțiunea de persoană care îndeplinește obligațiile legate de serviciul militar, trebuie de menționat că serviciul militar este o formă specială a serviciului public ce rezidă în îndeplinirea de către cetățeni a datoriei constituționale privind pregătirea pentru apărarea Patriei. Ținând cont de caracterul specific al serviciului militar, se stabilește prioritatea lui față de alte forme de serviciu public și de altă activitate a cetățenilor Republicii Moldova. Serviciul militar este obligatoriu pentru toți bărbații, cetățeni ai Republicii Moldova, și se îndeplinește în următoarele forme: serviciul militar prin contract; serviciul militar în termen; serviciul militar cu termen redus; serviciul militar ca rezerviști concentrați sau mobilizați. Sunt considerați în serviciul militar și studenții instituțiilor militare de învățământ. Femeile cu pregătire specială necesară dispun de dreptul de a îndeplini serviciul militar prin contract.

Potrivit anexei nr.1 (Regulamentul Serviciului interior al Forțelor Armate ale Republicii Moldova) la Decretul Președintelui Republicii Moldova privind aprobarea regulamentelor militare ale Forțelor Armate ale Republicii Moldova, nr.2327 din 03.09.2009, prin „îndeplinirea de către militari a obligațiilor de serviciu” se înțelege: 1) participarea la acțiuni militare; 2) exercitarea funcțiilor de serviciu; 3) executarea serviciului de alarmă; 4) participarea la exerciții și antrenamente militare; 5) aflarea pe teritoriul unității militare pe durata stabilită de programul zilnic sau la ordinul comandantului (șefului); 6) aflarea în misiuni, participarea la operațiuni de menținere a păcii sau aflarea la tratament; 7) deplasarea la și de la locul de serviciu, de tratament sau locul misiunii; 8) participarea la concentrări militare; 9) apărarea vieții, sănătății, onoarei și demnității persoanei; 10) acordarea de ajutor organelor de drept pentru asigurarea legalității și ordinii de drept; 11) participarea la acțiunile de prevenire și lichidare a consecințelor calamităților naturale, ale avariilor tehnogene și catastrofelor; 12) alte acțiuni ale militarului, calificate de instanța de judecată ca fiind săvârșite în interesul persoanei, societății și statului; 13) aflarea în prizonierat (cu excepția cazurilor de predare benevolă), în situația de ostatic sau de persoană internată; 14) dispariția militarului până la declararea dispariției sau morții sale, în modul stabilit de lege. La necesitate, la ordinul comandantului (șefului), militarul este obligat să procedeze la îndeplinirea obligațiilor de serviciu în orice moment.

În oricare dintre cele paisprezece ipoteze nominalizate mai sus, militarul apare în ipostaza de persoană care îndeplinește obligațiile legate de serviciul militar.

Latura obiectivă a infracțiunii specificate la art.365 CP RM constă în fapta prejudiciabilă care este alcătuită din acțiunea principală și acțiunea adiacentă. Astfel, acțiunea principală cunoaște două modalități normative alternative: 1) opunerea de rezistență; 2) constrângerea la încălcarea obligațiilor legate de serviciul militar. La rândul său, acțiunea adiacentă se concretizează în aplicarea violenței.

Opunerea de rezistență reprezintă săvârșirea unor acțiuni active de împotrivire. Ignorarea cerințelor victimei de a înceta activitatea infracțională nu constituie opunere de rezistență. Numai intervenția în vederea curmării acțiunilor șefului ori unei alte persoane, care îndeplinește obligațiile legate de serviciul militar, se consideră opunere de rezistență în accepțiunea dispoziției de la art.365 CP RM.

Constrângerea la încălcarea obligațiilor legate de serviciul militar constituie limitarea libertății de acțiuni și de manifestare a voinței persoanei, având drept scop încălcarea obligațiilor legate de serviciul militar.

Pentru calificarea faptei conform art.365 CP RM, este obligatoriu ca opunerea de rezistență sau constrângerea la încălcarea obligațiilor legate de serviciul militar să fie însoțite de aplicarea violenței. În contextul infracțiunii de opunere de rezistență șefului sau de constrângere a acestuia la încălcarea îndatoririlor de serviciu, prin „violență” se are în vedere violența al cărei grad de intensitate nu-l depășește pe cel al vătămării intenționate medii a integrității corporale sau a sănătății. În cazul în care violența are un grad de intensitate mai sporit, răspunderea se va aplica numai conform art.145 sau 151 CP RM.

Aplicarea răspunderii în baza art.365 CP RM exclude aplicarea suplimentară a art.152 CP RM ori a art.78 din Codul contravențional.

Doar aplicarea violenței poate reprezenta acțiunea adiacentă în conjunctura infracțiunii specificate la art.365 CP RM. În ipoteza acestei infracțiuni, nu pot însoți opunerea de rezistență sau constrângerea la încălcarea obligațiilor legate de serviciul militar: amenințarea cu violența; amenințarea cu răspândirea unor informații compromițătoare despre victimă; amenințarea cu răpirea victimei; amenințarea victimei cu răpirea mijlocului de transport aparținând acesteia etc.

În asemenea cazuri, răspunderea poate fi aplicată conform art.155 CP RM sau făptuitorului îi poate fi aplicată răspunderea disciplinară în conformitate cu prevederile Legii cu privire la aprobarea Regulamentului disciplinei militare.

Infrațiunea analizată este o infrațiune formală. Ea se consideră consumată din momentul opunerii de rezistență șefului sau unei alte persoane, care îndeplinește obligațiile legate de serviciul militar, ori al constrângerii lor la încălcarea acestor obligații, însoțite de aplicarea violenței.

Latura subiectivă a infrațiunii prevăzute la art.365 CP RM se caracterizează prin intenție directă.

Motivul infrațiunii date se exprimă în: ură; răzbunare; motive huliganice; interes material presupunând executarea unei comenzi în schimbul unei remunerații materiale etc.

Subiectul infrațiunii specificate la art.365 CP RM este persoana fizică responsabilă care la momentul comiterii faptei a atins vârsta de 18 ani.

Subiectul are calitatea specială de militar. În ipoteza opunerii de rezistență însoțite de aplicarea violenței, subiectul are calitatea specială subsecventă de subaltern în raport cu șeful, privit ca victimă a infrațiunii. În vederea interpretării noțiunilor, care desemnează aceste două calități, facem trimitere la explicațiile de rigoare prezentate cu prilejul analizei infrațiunii specificate la alin.(1) art.364 CP RM.

Privitor la circumstanțele agravante prevăzute la lit.a) și c) alin.(2) și la alin.(3) art.365 CP RM, în principiu, este justificată referirea la explicațiile formulate anterior, în legătură cu agravantele similare consemnate la art.364 CP RM.

În legătură cu agravanta consemnată la lit.b) alin.(2) art.365 CP RM – „săvârșite cu aplicarea armei” – trebuie de menționat că făptuitorul încalcă regulile de aplicare a armei de către militari, statuate în pct.27-32 ale anexei nr.1 (Regulamentul Serviciului interior al Forțelor Armate ale Republicii Moldova) la Decretul Președintelui Republicii Moldova privind aprobarea regulamentelor militare ale Forțelor Armate ale Republicii Moldova, nr.2327 din 03.09.2009.

3. Insultarea militarului (art.366 CP RM)

La art.366 CP RM este stabilită răspunderea pentru insulta adusă șefului de către subaltern, precum și subalternului de către șef, în timpul îndeplinirii obligațiilor legate de serviciul militar.

Obiectul juridic special al infrațiunii prevăzute la art.366 CP RM îl formează relațiile sociale cu privire la cinstea și demnitatea șefului sau a subalternului care își îndeplinesc obligațiile legate de serviciul militar.

Datorită caracteristicilor sale, infrațiunea de insultare a militarului nu are obiect material.

Victimă a infrațiunii examinate este șeful (atunci când subiectul infrațiunii este subalternul) sau subalternul (atunci când subiectul infrațiunii este șeful).

În situația în care între victimă și făptuitor nu există o asemenea relație, făptuitorului îi poate fi aplicată răspunderea disciplinară în conformitate cu prevederile Legii cu privire la aprobarea Regulamentului disciplinei militare.

Dacă făptuitorul nu are calitatea de militar, îi poate fi aplicată răspunderea în baza art.352 din Codul contravențional, pentru ultragiurea militarului, concretizată în jignirea intenționată a onoarei, demnității sau reputației profesionale a acestuia în exercițiul obligațiilor de serviciu militar.

Latura obiectivă a infrațiunii specificate la art.366 CP RM are următoarea structură: 1) fapta prejudiciabilă care se concretizează în acțiunea de insultă adusă șefului de către subaltern ori subalternului de către șef; 2) timpul săvârșirii infrațiunii, și anume – timpul îndeplinirii obligațiilor legate de serviciul militar.

Acțiunea de insultă constă în atingerea adusă cinstei și demnității victimei prin cuvinte, prin gesturi sau prin alte mijloace, ori prin expunerea la batjocură, ori în fapta de a atribui unei persoane un defect, boală sau infirmitate, care, chiar dacă sunt reale, nu ar trebui relevate.

Așadar, acțiunea analizată poate fi comisă prin cuvinte (verbal sau în scris), prin gesturi insultătoare, prin orice alte mijloace (fotografii, desene, înregistrări audio sau video etc.) sau prin expunere la batjocură (punerea victimei într-o situație ridicolă, umilitoare ori care stârnește râsul). Insulta poate fi directă (nemijlocită) sau indirectă (prin intermediul unui mijloc de comunicare), explicită sau implicită, mascată, simbolică etc. Acțiunea de insultă poate fi comisă în prezența victimei sau în absența acesteia, în public sau în prezența unei singure persoane.

În ce privește ipoteza de a atribui unei persoane un defect, boală sau infirmitate – care, chiar dacă sunt reale, nu ar trebui relevate – prin „defect” se înțelege o stare fizică sau psihică anormală, nativă sau dobândită în mod involuntar (bălbâială, ticuri etc.). Prin „boală” se are în vedere o stare patologică fizică ori psihică (tuberculoză, sifilis, epilepsie etc.), iar prin „infirmitate” trebuie de înțeles lipsa ori deformarea unui organ,

lipsa unui simț ori încetarea funcționării unui organ, consecințe ale unui accident sau ale unei boli etc. (șchiop, ciung, cocoșat, orb, surd, impotent etc.). Defectul, boala sau infirmitatea trebuie să fie dintre acelea care nu ar trebui relevate, deci care pun o persoană în stare de inferioritate, stârnesc compătimire ori repulsie. Nu are importanță dacă defectul, boala sau infirmitatea sunt reale sau nu. Și în acest caz fapta poate fi comisă prin cuvinte, gesturi ori alte mijloace, direct sau indirect, explicit ori implicit etc. Caracterul ofensator al faptei urmează a fi apreciat în concret. De aceea, se va cere personal victimei și martorilor să precizeze în ce anume au constat cuvintele, gesturile ori alte mijloace folosite de făptuitor pentru săvârșirea faptei. La aprecierea faptei drept ofensatoare sau nu se va ține seama de contextul exact în care au fost rostite, scrise ori efectuate cuvintele, expresiile sau gesturile despre care se pretinde că au constituit insultă, de semnificația ce li se atribuie în mod curent în mediul social în care trăiesc persoanele respective, precum și de relațiile dintre făptuitor și victimă.

Săvârșind acțiunea specificată la art.366 CP RM, făptuitorul încalcă anumite prevederi normative (de exemplu, cele ale pct.94-105 ale anexei nr.1 (Regulamentul Serviciului interior al Forțelor Armate ale Republicii Moldova) la Decretul Președintelui Republicii Moldova privind aprobarea regulamentelor militare ale Forțelor Armate ale Republicii Moldova, nr.2327 din 03.09.2009).

În alt context, acțiunea de insultă trebuie diferențiată de acțiunea de calomnie, adică de răspândirea cu bunăștiință a unor scormiri mincinoase ce defăimează o altă persoană, însoțită de învinuirea de săvârșire a unei infracțiuni deosebit de grave sau excepțional de grave ori soldată cu urmări grave. Calomnierea militarului atrage fie răspunderea în baza art.70 sau 352 din Codul contravențional, fie răspunderea disciplinară în conformitate cu prevederile Legii cu privire la aprobarea Regulamentului disciplinei militare.

Cât privește timpul săvârșirii infracțiunii de insultare a militarului, timpul îndeplinirii obligațiilor legate de serviciul militar se referă la ipoteza când victima se află în exercițiul funcțiunii, în exercițiul obligațiilor legate de serviciul militar, atunci când este insultată. Ipoteza analizată presupune două situații: 1) insulta este săvârșită în timpul îndeplinirii nemijlocite de către victimă a obligațiilor concrete legate de serviciul militar; 2) insulta este săvârșită în timpul îndeplinirii de către victimă a obligațiilor legate de serviciul militar, îndeplinire implicând totalitatea acțiunilor îndreptate spre atingerea unui anumit rezultat peste un timp anumit.

Infracțiunea specificată la art.366 CP RM este o infracțiune formală. Ea se consideră consumată din momentul insultării victimei.

Latura subiectivă a infracțiunii în cauză se caracterizează prin intenție directă.

Deși insulta este săvârșită în timpul îndeplinirii de către victimă a obligațiilor legate de serviciul militar, nu putem afirma că aceasta este săvârșită neapărat în scopul reprimării victimei pentru îndeplinirea respectivei obligații. Nu întotdeauna există o legătură causală între infracțiunea de insultare a militarului și îndeplinirea de către victimă a obligațiilor legate de serviciul militar. Este posibil ca insulta să fie săvârșită indiferent de motivul infracțiunii, fiind fără legătură cu îndeplinirea de către victimă a obligațiilor legate de serviciul militar (gelozie, răzbunare, interes material etc.). Cât privește răzbunarea, aceasta poate avea la bază relațiile de ostilitate personale dintre făptuitor și victimă, relații care nu sunt legate relevant cu serviciul victimei.

Subiectul infracțiunii prevăzute la art.366 CP RM este persoana fizică responsabilă care la momentul săvârșirii faptei a atins vârsta de 18 ani.

În plus, subiectul are o dublă calitate specială: 1) militar; 2) subaltern în raport cu victima infracțiunii (atunci când infracțiunea este comisă asupra șefului) sau șef în raport cu victima infracțiunii (atunci când infracțiunea este comisă asupra subalternului). În vederea interpretării noțiunilor, care desemnează aceste două calități, facem trimitere la explicațiile de rigoare prezentate cu ocazia examinării infracțiunii specificate la alin.(1) art.364 CP RM.

4. Amenințarea militarului (art.367 CP RM)

Fapta de amenințare a militarului este incriminată în art.367 CP RM într-o variantă-tip și într-o variantă agravată.

Amenințarea militarului în varianta-tip este incriminată la alin.(1) art.367 CP RM: amenințarea militarului de către șef sau subaltern cu moartea, cu vătămarea integrității corporale sau a sănătății ori cu bătaia în timpul îndeplinirii obligațiilor legate de serviciul militar.

La rândul său, amenințarea militarului în varianta sa agravată este incriminată la alin.(2) art.367 CP RM, atunci când aceasta este săvârșită:

- pe timp de război (lit.a);
- în condiții de luptă (lit.b).

Obiectul juridic special al infracțiunii prevăzute la art.367 CP RM îl constituie relațiile sociale cu privire la libertatea psihică (morală) a militarului care își îndeplinește obligațiile legate de serviciul militar.

Datorită trăsăturilor sale particularizante, infracțiunea de amenințare a militarului nu are obiect material.

Victimă a infracțiunii examinate este militarul. Mai precis, este șeful (atunci când subiectul infracțiunii este subalternul) sau subalternul (atunci când subiectul infracțiunii este șeful).

Latura obiectivă a infracțiunii specificate la art.367 CP RM are următoarea structură: 1) fapta prejudiciabilă exprimată în acțiunea de amenințare a militarului cu moartea (a se citi – cu omor), cu vătămarea integrității corporale sau a sănătății ori cu bătaia; 2) timpul săvârșirii infracțiunii: timpul îndeplinirii obligațiilor legate de serviciul militar.

În sensul art.367 CP RM, prin „amenințare cu moartea, cu vătămarea integrității corporale sau a sănătății ori cu bătaia” se are în vedere aducerea la cunoștința victimei a faptului că ea va fi omorâtă, că îi va fi vătămată integritatea corporală sau sănătatea ori că va fi bătută. Totodată, precizăm că, în sensul art.367 CP RM, amenințarea cu moartea, cu vătămarea integrității corporale sau a sănătății ori cu bătaia nu este o fază oratorie în contextul faptelor prevăzute la art.145 sau 151 CP RM ori la art.78 din Codul contravențional, în care cel care a luat hotărârea de a săvârși omorul, vătămarea intenționată integrității corporale sau a sănătății ori bătaia comunică hotărârea sa altor persoane, pentru a-și exterioriza gândul. Săvârșind infracțiunea prevăzută la art.367 CP RM, făptuitorul chiar aduce la realizare o intenție infracțională distinctă – cea de amenințare cu moartea, cu vătămarea integrității corporale sau a sănătății ori cu bătaia.

În alt context, în ipoteza amenințării cu vătămarea integrității corporale sau a sănătății, se are în vedere oricare din cele trei tipuri ale vătămării integrității corporale sau a sănătății: a) vătămarea ușoară a integrității corporale sau a sănătății; b) vătămarea medie a integrității corporale sau a sănătății; c) vătămarea gravă a integrității corporale sau a sănătății. În ipoteza amenințării cu bătaia, prin „bătaie” se înțelege lovituri multiple care cauzează durere fizică.

Alte tipuri de amenințare cu violența (de exemplu, amenințarea cu cauzarea unei leziuni corporale care nu implică un prejudiciu pentru sănătate și care nu cauzează o durere fizică) nu au relevanță în cazul infracțiunii prevăzute la art.367 CP RM. Cu atât mai mult, în contextul infracțiunii prevăzute la art.367 CP RM, nu au relevanță alte tipuri de violență psihică (de exemplu, amenințarea cu distrugerea sau cu deteriorarea bunurilor, amenințarea cu divulgarea unor informații defăimătoare sau compromițătoare, hipnoza, efectul zombi, tehnica influențării psihologice graduale, tehnica influențării psiholingvistice etc.).

Fapta nu constituie infracțiunea prevăzută la art.367 CP RM, dacă făptuitorul amenință cu folosirea unei căi legale (că va intenta un proces sau că va denunța săvârșirea unei infracțiuni etc.) ori cu exercitarea unui drept sau cu îndeplinirea îndatoririlor de serviciu etc., deoarece în astfel de cazuri amenințarea nu are caracter ilicit. Nici nu este vorba despre o amenințare propriu-zisă, ci mai curând despre avertizarea persoanei respective cu privire la un demers legal ce urmează a fi întreprins.

În accepțiunea art.367 CP RM, acțiunea de amenințare a militarului cu moartea, cu vătămarea integrității corporale sau a sănătății ori cu bătaia se poate realiza prin orice mijloace (verbal, în scris, prin mijloace de comunicare la distanță, prin gesturi semnificative, în mod direct sau prin intermediul unei terțe persoane etc.). Amenințarea poate fi explicită (se indică anume răul care va fi pricinuit) sau implicită (victima este lăsată să deducă răul cu care este amenințată). De asemenea, amenințarea poate fi fățișă (când făptuitorul este cunoscut de la început), sau ascunsă (când făptuitorul își ascunde identitatea, de exemplu, printr-o scrisoare anonimă).

Amenințarea militarului cu moartea, cu vătămarea integrității corporale sau a sănătății ori cu bătaia trebuie să fie serioasă, dar și aptă să insuflă temerea că fapta păgubitoare va fi săvârșită într-un viitor nu prea îndepărtat. Îndeplinirea acestei cerințe se va aprecia în raport de împrejurările concrete ale cauzei, ținându-se seama de răul cu care s-a amenințat, de mijloacele de săvârșire a faptei, împrejurările concrete de timp și loc, relațiile dintre făptuitor și victimă, de posibilitatea efectivă de săvârșire a faptei păgubitoare, de gradul de instruire și de experiența de viață a victimei etc. Nu se realizează această cerință dacă amenințarea militarului cu moartea, cu vătămarea integrității corporale sau a sănătății ori cu bătaia este condiționată de repetarea unei anumite comportări necorespunzătoare a victimei ori dacă amenințarea nu are ca obiect producerea unui rău determinat (de exemplu, făptuitorul amenință victima că îi va face „un rău”).

Articolul 367 CP RM este o normă specială în raport cu articolul 155 CP RM, atunci când presupune amenințarea cu omor ori cu vătămarea gravă a integrității corporale sau a sănătății (nu și atunci când presupune amenințarea cu bătaia). În acord cu art.116 CP RM, se va aplica numai art.367 CP RM, nefiind necesară reținerea la calificare a art.155 CP RM.

Pentru aplicarea răspunderii în baza art.367 CP RM, este necesar ca acțiunea de amenințare a militarului cu moartea, cu vătămarea integrității corporale sau a sănătății ori cu bătaia să fie săvârșită în timpul îndeplinirii obligațiilor legate de serviciul militar. În ipoteza în care această condiție nu este îndeplinită, răspunderea se va aplica, după caz, în conformitate cu art.155 CP RM sau cu art.352 din Codul contravențional, ori în conformitate cu prevederile Legii cu privire la aprobarea Regulamentului disciplinei militare.

Infrațiunea specificată la art.367 CP RM este o infrațiune formală. Ea se consideră consumată din momentul expunerii amenințării cu moartea, cu vătămarea integrității corporale sau a sănătății ori cu bătaia, cu condiția că victima a perceput adecvat amenințarea dată.

Latura subiectivă a infrațiunii examinate se caracterizează, în primul rând, prin intenție directă. Motivele și scopurile infrațiunii pot fi variate. Cel mai des, motivul se exprimă în răzbunare, iar scopul – în schimbarea conduitei victimei în interesul făptuitorului.

Subiectul infrațiunii de amenințare a militarului este persoana fizică responsabilă care la momentul comiterii infrațiunii a atins vârsta de 18 ani.

În afară de aceasta, subiectul are o dublă calitate specială: 1) militar; 2) subaltern în raport cu victima infrațiunii (atunci când infrațiunea este comisă asupra șefului) sau șef în raport cu victima infrațiunii (atunci când infrațiunea este comisă asupra subalternului). În vederea interpretării noțiunilor care desemnează aceste două calități, facem trimitere la explicațiile de rigoare prezentate cu prilejul analizei infrațiunii specificate la alin.(1) art.364 CP RM.

Cât privește circumstanțele agravante consemnate la alin.(2) art.367 CP RM, în principiu, este justificată referirea la explicațiile formulate anterior, în legătură cu agravantele similare specificate la alin.(3) art.364 CP RM.

5. Acte de violență săvârșite asupra militarului (art.368 CP RM)

Actele de violență săvârșite asupra militarului se incriminează în art.368 CP RM într-o variantă-tip și într-o variantă agravată.

Actele de violență săvârșite asupra militarului în varianta-tip se incriminează la alin.(1) art.368 CP RM: vătămarea intenționată ușoară a integrității corporale sau a sănătății ori lovirea subalternului de către șef, precum și a șefului de către subaltern în timpul când aceștia îndeplinesc obligațiile legate de serviciul militar.

La rândul său, actele de violență săvârșite asupra militarului în varianta agravată se incriminează la alin.(2) art.368 CP RM, atunci când acestea:

- se săvârșesc de două sau mai multe persoane (lit.a));
- se săvârșesc cu aplicarea armei (lit.b));
- se soldează cu urmări grave (lit.c));
- se săvârșesc pe timp de război (lit.d));
- se săvârșesc în condiții de luptă (lit.e)).

Obiectul juridic special al infrațiunii specificate la art.368 CP RM îl formează relațiile sociale cu privire la integritatea corporală sau sănătatea șefului sau a subalternului care își îndeplinesc obligațiile legate de serviciul militar.

Obiectul material al infrațiunii analizate îl reprezintă corpul persoanei.

Victimă a infrațiunii examinate este șeful (atunci când subiectul infrațiunii este subalternul) sau subalternul (atunci când subiectul infrațiunii este șeful).

Latura obiectivă a infrațiunii prevăzute la art.368 CP RM are următoarea structură: 1) fapta prejudiciabilă exprimată în acțiunea sau inacțiunea de cauzare a vătămării ușoare a integrității corporale sau a sănătății ori în acțiunea de lovire; 2) urmările prejudiciabile, și anume – vătămarea ușoară a integrității corporale sau a sănătății ori durerea fizică; 3) legătura causală dintre fapta prejudiciabilă și urmările prejudiciabile; 4) timpul săvârșirii infrațiunii: timpul îndeplinirii obligațiilor legate de serviciul militar.

Observăm că fapta prejudiciabilă în cauză se înfățișează sub oricare din următoarele două modalități normative cu caracter alternativ: a) acțiunea sau inacțiunea de cauzare a vătămării ușoare a integrității corporale sau a sănătății; b) acțiunea de lovire.

Referitor la prima dintre aceste modalități, vom menționa că, în primul rând, cauzarea vătămării ușoare a integrității corporale sau a sănătății se poate concretiza în acțiune (otrăvire, aruncare de substanțe corosive, transmiterea unei boli contagioase etc.). Acțiunea poate avea nu doar natură fizico-mecanică, chimică sau biologică, dar și natură psihică (de exemplu, persoanei i se comunică despre o mare nenorocire, imagină, producându-i un șoc emoțional de pe urma căruia victima a rămas suferindă).

Inacțiune, ca expresie a cauzării vătămării ușoare a integrității corporale sau a sănătății, poate fi considerată lipsa de reacție pentru a preveni o accidentare, în cazul în care făptuitorul putea și trebuia să o facă (de exemplu, făptuitorul nu reazează capacul deasupra unui canal, nu acoperă o groapă sau un șanț, nu instalează semne de avertizare, nu îngrădește un loc periculos etc., iar victima este expusă să se lovească sau să se accidenteze, căzând în canal, în groapă, în șanț, împiedicându-se de un obstacol etc.).

La calificarea faptei potrivit art.368 CP RM nu are importanță dacă, în momentul cauzării vătămării ușoare a integrității corporale sau a sănătății, victima a simțit sau nu durere. La fel nu are relevanță dacă vătămarea ușoară a integrității corporale sau a sănătății a fost produsul direct al acțiunii sau al inacțiunii prejudiciabile sau dacă, din contra, ea a rezultat indirect din acea acțiune sau inacțiune. De asemenea, nu contează dacă vătămarea ușoară a integrității corporale sau a sănătății este rezultatul nemijlocit (imediat) al acțiunii sau al inacțiunii făptuitorului, sau dacă, din contra, această acțiune sau inacțiune a provocat intervenția unei alte energii care, la rândul ei, a produs (deci, mediat) vătămarea ușoară a integrității corporale sau a sănătății (de exemplu, pe post de instrument animat de cauzare a vătămării ușoare a integrității corporale sau a sănătății se folosește o persoană iresponsabilă sau care nu are vârsta răspunderii penale).

Fapta se va califica în conformitate cu art.368 CP RM și atunci când făptuitorul constrânge victima să facă ceva care să-i cauzeze vătămarea ușoară a integrității corporale sau a sănătății (de exemplu, victima este silită să sară de la înălțime, în cădere fiindu-i vătămată ușor integritatea corporală sau sănătatea).

În general, la calificare nu au importanță mijloacele pe care le-a folosit făptuitorul pentru a cauza vătămarea ușoară a integrității corporale sau a sănătății (de exemplu, curent electric, substanțe otrăvitoare, focul sau alte asemenea mijloace). Totuși, în cazul modalității agravate consemnate la lit.b) alin.(2) art.368 CP RM, legea indică asupra armei în calitate de mijloc special de săvârșire a infracțiunii.

Dacă e să ne referim la cea de-a doua modalitate a faptei prejudiciabile specificate la art.368 CP RM, trebuie de consemnat că acțiunea de lovire constă într-o acțiune mecanică directă și violentă asupra corpului victimei. Ea poate fi realizată de făptuitor în mod nemijlocit (folosind pumnul, palma, capul, piciorul etc.) sau cu ajutorul unor obiecte dintre cele mai diverse.

În altă privință, semnul care interesează în mod special, în planul examinării laturii obiective a infracțiunii prevăzute la art.368 CP RM, îl constituie urmările prejudiciabile. Acestea se exprimă fie în vătămarea ușoară a integrității corporale sau a sănătății, fie în durere fizică.

Ca urmare prejudiciabilă, vătămarea ușoară a integrității corporale sau a sănătății comportă următoarele trăsături distinctive: 1) lipsa pericolului pentru viață; 2) lipsa urmărilor prejudiciabile caracteristice pentru vătămarea intenționată gravă sau medie a integrității corporale sau a sănătății; 3) dereglarea de scurtă durată a sănătății; 4) pierderea neînsemnată, dar stabilă, a capacității de muncă.

Ultimele două trăsături au un caracter alternativ. De aceea, va avea aceeași forță la calificarea infracțiunii prezența oricăreia din ele, precum și prezența concomitentă a ambelor trăsături. Doar în planul individualizării pedepsei se va lua în considerare atestarea singulară sau concomitentă a trăsăturilor distinctive nr.3 și 4 consemnate mai sus.

În acord cu pct.72 al Regulamentului Ministerului Sănătății de apreciere medico-legală a gravității vătămării corporale, nr.99 din 27.06.2003 [7], „dereglarea sănătății de scurtă durată este determinată nemijlocit de leziunea corporală și durează mai mult de 6 zile, dar nu mai mult de 21 zile (trei săptămâni)”. În special, la dereglarea de scurtă durată a sănătății se raportează: slăbirea vederii sau a auzului (legată de pierderea neînsemnată, dar stabilă, a capacității de muncă); numeroase excoriații (julituri) sau echimoze (vânătăi); pierderea degetului de la mână (cu excepția celui mare și arătător) etc.

Potrivit pct.73 al Regulamentului Ministerului Sănătății de apreciere medico-legală a gravității vătămării corporale, nr.99 din 27.06.2003, prin „pierdere neînsemnată, dar stabilă, a capacității de muncă” se are în vedere „o incapacitate generală de muncă în volum de până la 10% inclusiv”.

Cât privește durerea fizică, în calitate de urmare prejudiciabilă, care se află în legătură causală cu acțiunea de lovire, se are în vedere reacția psihofiziologică a organismului, produsă ca urmare a unei puternice excitații a terminațiilor nervoase din organele și țesuturile umane, exprimându-se în senzații fizice negative cu grad variat de pronunțare.

În alt context, trebuie de menționat că aplicarea răspunderii în baza art.368 CP RM exclude calificarea suplimentară potrivit art.78 din Codul contravențional.

Timpul săvârșirii infracțiunii are un caracter obligatoriu în contextul infracțiunii prevăzute la art.368 CP RM. Pentru aplicarea răspunderii în baza art.368 CP RM, este necesar ca acțiunea sau inacțiunea de cauzare a vătămării ușoare a integrității corporale sau a sănătății ori acțiunea de lovire să fie săvârșită în timpul îndepli-

nirii obligațiilor legate de serviciul militar. În ipoteza în care această condiție nu este îndeplinită, răspunderea se va aplica în conformitate cu art.78 din Codul contravențional.

Infracțiunea specificată la art.368 CP RM este o infracțiune materială. Ea se consideră consumată din momentul survenirii vătămării ușoare a integrității corporale sau a sănătății sau a durerii fizice.

Dacă urmările prejudiciabile sunt de o gravitate mai mare, răspunderea se va aplica numai în baza art.145, 151 sau 152 CP RM. Nu va fi necesară calificarea suplimentară în corespundere cu art.368 CP RM.

Latura subiectivă a infracțiunii analizate se exprimă, în primul rând, în vinovăție sub formă de intenție directă sau indirectă.

Motivele infracțiunii prevăzute la art.368 CP RM pot fi diverse: răzbunare; gelozie; invidie; ură; motive huliganice; interes material etc.

Subiectul infracțiunii examinate este persoana fizică responsabilă care la momentul săvârșirii infracțiunii a atins vârsta de 18 ani.

În plus, subiectul are o dublă calitate specială: 1) militar; 2) subaltern în raport cu victima infracțiunii (atunci când infracțiunea este comisă asupra șefului) sau șef în raport cu victima infracțiunii (atunci când infracțiunea este comisă asupra subalternului). În vederea interpretării noțiunilor, care desemnează aceste două calități, facem trimitere la explicațiile de rigoare prezentate cu prilejul examinării infracțiunii specificate la alin.(1) art.364 CP RM.

Fiecare din circumstanțele agravante menționate la alin.(2) art.368 CP RM își are corespondentul în infracțiunile prevăzute la art.364 și/sau 365 CP RM. De aceea, este admisibilă o abordare similară a esenței circumstanțelor respective, cu particularizările de rigoare, condiționate de specificul infracțiunii specificate la art.368 CP RM. Precizăm numai că, în sensul lit.c) alin.(2) art.368 CP RM, prin „urmări grave” trebuie de înțeles: vătămarea gravă a integrității corporale sau a sănătății; decesul victimei. Față de aceste urmări faptei manifestă imprudență.

6. Încălcarea regulilor statutare cu privire la relațiile dintre militari dacă între ei nu există raporturi de subordonare (art.369 CP RM)

Fapta de încălcare a regulilor statutare cu privire la relațiile dintre militari, dacă între ei nu există raporturi de subordonare, este incriminată în art.369 CP RM în două variante-tip și în două variante agravate.

Încălcarea regulilor statutare cu privire la relațiile dintre militari, dacă între ei nu există raporturi de subordonare, în prima variantă-tip este incriminată la alin.(1) art.369 CP RM: încălcarea regulilor statutare cu privire la relațiile dintre militari, în timpul îndeplinirii serviciului militar, dacă între ei nu există raporturi de subordonare și dacă această încălcare s-a manifestat prin acte de violență.

La rândul său, încălcarea regulilor statutare cu privire la relațiile dintre militari, dacă între ei nu există raporturi de subordonare, în prima sa variantă agravată este incriminată la lit.b) alin.(2) art.369 CP RM: ea presupune că infracțiunea prevăzută la alin.(1) art.369 CP RM este săvârșită asupra a două sau mai multor persoane.

Încălcarea regulilor statutare cu privire la relațiile dintre militari, dacă între ei nu există raporturi de subordonare, în cea de-a doua variantă-tip este incriminată la lit.c) alin.(2) art.369 CP RM: încălcarea regulilor statutare cu privire la relațiile dintre militari, în timpul îndeplinirii serviciului militar, dacă între ei nu există raporturi de subordonare și dacă această încălcare s-a manifestat prin acte de violență care se soldează cu vătămarea ușoară sau medie a integrității corporale sau a sănătății.

Cea de-a doua variantă agravată este consemnată la alin.(3) art.369 CP RM, presupunând că infracțiunile specificate la alineatele (1) și (2):

- sunt săvârșite de două sau mai multe persoane (lit.a));
- sunt săvârșite cu aplicarea armei (lit.b));
- se soldează cu urmări grave (lit.c)).

Obiectul juridic special al infracțiunii prevăzute la alin.(1) art.369 CP RM are un caracter complex: *obiectul juridic principal* îl constituie relațiile sociale cu privire la respectarea, în timpul îndeplinirii serviciului militar, a regulilor statutare referitoare la relațiile dintre militari, dacă între aceștia nu există raporturi de subordonare; *obiectul juridic secundar* îl formează relațiile sociale cu privire la integritatea corporală a persoanei.

În cazul modalității agravate consemnate la lit.c) alin.(3) art.369 CP RM, în plan secundar, se aduce atingere relațiilor sociale cu privire la sănătatea sau viața persoanei. În acest caz, atingerea adusă relațiilor sociale cu privire la integritatea corporală a persoanei este antecedentă atingerii aduse relațiilor sociale cu privire la sănătatea sau viața persoanei.

Obiectul material al infracțiunii specificate la alin.(1) art.369 CP RM îl reprezintă corpul persoanei.

Victimă a infracțiunii examinate este militarul care nu se află într-un raport de subordonare (supraordonare) față de subiectul infracțiunii. Nu se află în relații de subordonare între ei militarii care nu sunt șefi sau subalterni unul față de altul.

Latura obiectivă a infracțiunii prevăzute la alin.(1) art.369 CP RM include următoarele două semne: 1) fapta prejudiciabilă exprimată în acțiunea de încălcare a regulilor statutare cu privire la relațiile dintre militari, dacă între ei nu există raporturi de subordonare și dacă această încălcare s-a manifestat prin acte de violență; 2) timpul săvârșirii infracțiunii: timpul îndeplinirii serviciului militar.

Luând în considerare prevederea de la lit.c) alin.(2) art.369 CP RM, în sensul dispoziției de la alin.(1) art.369 CP RM, prin „violență” trebuie de înțeles cauzarea leziunilor corporale care nu presupun un prejudiciu adus sănătății.

Precizăm că, atunci când este săvârșită încălcarea regulilor statutare cu privire la relațiile dintre militari, în timpul îndeplinirii serviciului militar – dacă între ei nu există raporturi de subordonare și dacă această încălcare s-a manifestat prin acte de violență care se soldează cu vătămarea ușoară sau medie a integrității corporale sau a sănătății – răspunderea se va aplica pentru infracțiunea prevăzută la lit.c) alin.(2) art.369 CP RM.

În alt registru, pentru aplicarea răspunderii potrivit alin.(1) art.369 CP RM, cerința obligatorie este ca actele de violență să aibă un caracter ilegal. În contextul infracțiunii prevăzute la alin.(1) art.369 CP RM nu se au în vedere actele de violență legale (de exemplu, aplicate în legătură cu legitima apărare, reținerea infractorului, starea de extremă necesitate etc.).

În orice caz, actele de violență trebuie privite ca expresie a încălcării de către făptuitor a regulilor statutare cu privire la relațiile dintre militari. Relațiile dintre militari sunt reglementate în detaliu de norme cuprinse în Capitolul III „Relațiile dintre militari” al anexei nr.1 (Regulamentul Serviciului interior al Forțelor Armate ale Republicii Moldova) la Decretul Președintelui Republicii Moldova privind aprobarea regulamentelor militare ale Forțelor Armate ale Republicii Moldova, nr.2327 din 03.09.2009. Încălcarea acestor norme intră sub incidența art.369 CP RM. În lipsa încălcării de către făptuitor a regulilor statutare cu privire la relațiile dintre militari, actele de violență nu pot fi calificate conform art.369 CP RM.

În același timp, legiuitorul nu cere ca actele de violență – ca expresie a încălcării de către făptuitor a regulilor statutare cu privire la relațiile dintre militari – să fie aplicate anume în legătură cu îndeplinirea de către victimă a obligațiilor legate de serviciul militar. Chiar și în lipsa acestei legături, art.369 CP RM este aplicabil.

Timpul săvârșirii infracțiunii are un caracter obligatoriu în conjunctura infracțiunii specificate la art.369 CP RM. În vederea aplicării răspunderii în baza art.369 CP RM, este necesar ca acțiunea de încălcare a regulilor statutare cu privire la relațiile dintre militari, dacă între ei nu există raporturi de subordonare și dacă această încălcare s-a manifestat prin acte de violență, să fie săvârșită în timpul îndeplinirii serviciului militar. În ipoteza în care această condiție nu este îndeplinită, răspunderea se va aplica în conformitate cu art.78 din Codul contravențional.

Pentru a înțelege sensul exact al noțiunii „timpul îndeplinirii serviciului militar”, vom menționa că, în acord cu art.18 al Legii cu privire la pregătirea cetățenilor pentru apărarea Patriei, durata serviciului militar este: a) pentru militarii care îndeplinesc serviciul militar în termen – 12 luni; b) pentru militarii care îndeplinesc serviciul militar cu termen redus – 3 luni; c) pentru militarii care îndeplinesc serviciul militar prin contract – perioada indicată în contract; d) pentru rezerviștii concentrați – durata concentrărilor. În caz de mobilizare, durata serviciului militar nu se stabilește.

Infracțiunea prevăzută alin.(1) art.369 CP RM este o infracțiune formală. Ea se consideră consumată din momentul încălcării regulilor statutare cu privire la relațiile dintre militari, dacă între ei nu există raporturi de subordonare și dacă această încălcare s-a manifestat prin acte de violență.

Latura subiectivă a acestei infracțiuni se caracterizează prin intenție directă.

Motivele infracțiunii specificate la alin.(1) art.369 CP RM se pot exprima în: răzbunare; gelozie; invidie; ură; motive huliganice; interes material etc.

Subiectul infracțiunii examinate este persoana fizică responsabilă care la momentul săvârșirii infracțiunii a atins vârsta de 18 ani. În plus, subiectul are calitatea specială de militar care nu se află într-un raport de subordonare (supraordonare) față de victima infracțiunii. În vederea interpretării noțiunilor care desemnează această calitate a subiectului, facem trimitere la explicațiile de rigoare prezentate cu prilejul examinării infracțiunii specificate la alin.(1) art.364 CP RM.

Cât privește infracțiunea prevăzută la lit.c) alin.(2) art.369 CP RM, deosebirea acesteia față de infracțiunea specificată la alin.(1) art.369 CP RM constă, în principal, în: a) conținutul obiectului juridic secundar; b) prezența obligatorie a urmărilor prejudiciabile; c) conținutul urmărilor prejudiciabile.

Astfel, în situația infracțiunii prevăzute la lit.c) alin.(2) art.369 CP RM, *obiectul juridic secundar* îl constituie relațiile sociale cu privire la sănătatea persoanei. Urmările prejudiciabile ale infracțiunii în cauză se exprimă în vătămarea ușoară sau medie a integrității corporale sau a sănătății.

Precizăm că, atunci când se comite încălcarea regulilor statutare cu privire la relațiile dintre militari, în timpul îndeplinirii serviciului militar – dacă între ei nu există raporturi de subordonare și dacă această încălcare s-a manifestat prin acte de violență care se soldează cu vătămarea intenționată gravă a integrității corporale sau a sănătății – calificarea urmează a fi făcută conform art.151 CP RM. În acest caz, nu este necesară calificarea suplimentară conform art.369 CP RM.

Referitor la circumstanța agravantă consemnată la lit.b) alin.(2) art.369 CP RM – „săvârșită asupra a două sau mai multor persoane” – este important ca intenția de încălcare a regulilor statutare cu privire la relațiile dintre militari, în timpul îndeplinirii serviciului militar, dacă între ei nu există raporturi de subordonare și dacă această încălcare s-a manifestat prin acte de violență, să se formeze fie până la comiterea respectivei fapte asupra primei victime, fie în procesul de comitere a respectivei fapte asupra primei victime. Nu însă după aceasta. În caz contrar, cele săvârșite vor forma concursul dintre două sau mai multe infracțiuni prevăzute la alin.(1) art.369 CP RM.

Cât privește prevederile de la alin.(3) art.369 CP RM, conținutul acestora se interpretează după modelul pe care îl cunoaștem din cadrul analizei infracțiunilor examinate anterior, cu ajustările de rigoare.

Precizăm doar că, în sensul dispoziției de la lit.c) alin.(3) art.369 CP RM, prin „urmări grave” se are în vedere vătămarea gravă a integrității corporale sau a sănătății ori decesul victimei. Față de aceste urmări prejudiciabile făptuitorul manifestă imprudență.

Din punctul de vedere al laturii obiective, fapta infracțională prevăzută la lit.c) alin.(3) art.369 CP RM cuprinde, după caz, fie leziunile corporale care nu presupun un prejudiciu pentru sănătate, fie vătămarea ușoară sau medie a integrității corporale sau a sănătății (urmările prejudiciabile primare), care, la rândul său, implică producerea unor urmări prejudiciabile mai grave – vătămarea gravă a integrității corporale sau a sănătății ori decesul victimei (urmările prejudiciabile secundare).

Vătămarea gravă a integrității corporale sau a sănătății ori decesul victimei trebuie să se găsească într-o legătură de cauzalitate directă cu leziunile corporale care nu presupun un prejudiciu pentru sănătate ori cu vătămarea ușoară sau medie a integrității corporale sau a sănătății. Mai mult, această legătură de cauzalitate trebuie să fie cuprinsă de vinovăția făptuitorului.

7. Dezertarea (art.371 CP RM)

Fapta de dezertare este incriminată în art.371 CP RM într-o variantă-tip și în două variante agravate.

Dezertarea în varianta-tip este incriminată la alin.(1) art.371 CP RM: părăsirea unității militare, centrului de instrucție sau locului de serviciu în scopul eschivării de la serviciul militar, de la concentrare sau mobilizare, precum și neprezentarea din același motiv la serviciu ori la concentrare sau mobilizare în cazurile permisiiei din unitatea militară sau din centrul de instrucție, repartizării, transferării, întoarcerii din misiune, din concediu sau din instituția curativă, săvârșită de către un militar sau rezervist.

La rândul său, dezertarea în prima sa variantă agravată este incriminată la alin.(2) art.371 CP RM, atunci când aceasta este săvârșită:

- cu armă (lit.a));
- de două sau mai multe persoane (lit.b)).

Dezertarea în cea de-a doua variantă agravată a sa este incriminată la alin.(3) art.371 CP RM, atunci când aceasta este săvârșită:

- pe timp de război (lit.a));
- în condiții de luptă (lit.b)).

În conformitate cu alin.(5) art.371 CP RM, militarul care pentru prima dată a dezertat în condițiile alin.(1) art.371 CP RM se liberează de răspundere penală, dacă dezertarea a fost săvârșită în urma unui concurs de împrejurări grele.

Obiectul juridic special al infracțiunii de dezertare îl formează relațiile sociale cu privire la ordinea și disciplina militară, a căror normală desfășurare și dezvoltare este asigurată prin prezența militarului, în mod permanent, la unitatea, formațiunea sau serviciul din care face parte.

Datorită particularităților ce o caracterizează, infracțiunea în cauză nu are nici obiect material, nici victimă.

Latura obiectivă a infracțiunii prevăzute la art.371 CP RM constă în fapta prejudiciabilă exprimată în acțiunea de părăsire a unității militare, a centrului de instrucție sau a locului de serviciu, ori în inacțiunea de neaprezentare la serviciu ori la concentrare sau mobilizare în cazurile permisiei din unitatea militară sau din centrul de instrucție, repartizării, transferării, întoarcerii din misiune, din concediu sau din instituția curativă.

În acest fel, fapta prejudiciabilă analizată cunoaște următoarele două modalități normative alternative: 1) acțiunea de părăsire a unității militare, a centrului de instrucție sau a locului de serviciu; 2) inacțiunea de neaprezentare la serviciu ori la concentrare sau mobilizare în cazurile permisiei din unitatea militară sau din centrul de instrucție, repartizării, transferării, întoarcerii din misiune, din concediu sau din instituția curativă.

Părăsirea unității militare, a centrului de instrucție sau a locului de serviciu presupune lăsarea, abandonarea neautorizată a acestor locații. La rândul său, neaprezentarea la serviciu ori la concentrare sau mobilizare – în cazurile permisiei din unitatea militară sau din centrul de instrucție, repartizării, transferării, întoarcerii din misiune, din concediu sau din instituția curativă – presupune omisiunea neautorizată a făptuitorului de a reveni, în împrejurările relevate, la serviciu ori la concentrare sau mobilizare.

Infracțiunea de dezertare presupune o absență prelungită dincolo de termenul stabilit de lege și numai dacă făptuitorul a beneficiat de libertate de voință și acțiune, având posibilitatea de a opta între revenirea la unitatea militară, la centrul de instrucție sau la locul de serviciu și rămânerea în poziția de dezertor. Dacă, însă, un militar este, de exemplu, reținut în momentul în care mai avea posibilitatea să se întoarcă de bunăvoie în unitate înainte de expirarea termenului, el nu va mai răspunde pentru infracțiunea de dezertare, întrucât se afla la dispoziția organelor care au dispus reținerea.

Modul de permisie din locul de dispunere a unității este reglementat în pct.412-419 ale anexei nr.1 (Regulamentul Serviciului interior al Forțelor Armate ale Republicii Moldova) la Decretul Președintelui Republicii Moldova privind aprobarea regulamentelor militare ale Forțelor Armate ale Republicii Moldova, nr.2327 din 03.09.2009.

În alt registru, vom menționa că, la calificarea faptei în conformitate cu art.371 CP RM, nu contează durata absenței făptuitorului în unitatea militară, centrul de instrucție sau locul de serviciu. Această circumstanță poate fi avută în vedere numai la individualizarea pedepsei.

Înceind analiza laturii obiective a infracțiunii de dezertare, vom consemna că aceasta este o infracțiune formală. Ea se consideră consumată din momentul încetării activității infracționale (de exemplu, din momentul predării făptuitorului) sau datorită survenirii unor evenimente care împiedică această activitate (de exemplu, a reținerii făptuitorului). Acesta întrucât infracțiunea prevăzută la art.371 CP RM este o infracțiune continuă ce se caracterizează prin săvârșirea neîntreruptă, timp nedeterminat, a activității infracționale.

Latura subiectivă a infracțiunii specificate la art.371 CP RM se caracterizează prin intenție directă.

Motivele acestei infracțiuni se pot exprima în: recalcitrantă; teribilism; năzuința de a-și vizita persoanele apropiate; teama pentru propria securitate; năzuința de a se elibera de lipsurile și greutatea inerente serviciului militar; lașitatea manifestată pe timp de război sau în condiții de luptă; năzuința de a îndeplini serviciul militar într-un alt loc decât cel din care a dezertat făptuitorul etc.

Scopul infracțiunii are un caracter obligatoriu în contextul infracțiunii de dezertare. Acesta este scopul eschivării de la serviciul militar. În prezența oricărui alt scop cele săvârșite nu vor putea atrage răspunderea potrivit art.371 CP RM.

Subiectul infracțiunii prevăzute la art.371 CP RM este persoana fizică responsabilă care la momentul săvârșirii infracțiunii a atins vârsta de 18 ani. În plus, subiectul are calitatea specială de militar sau rezervist. În ultima instanță, rezervistul este și el un militar. Or, în sensul art.371 CP RM, se are în vedere nu un rezervist oarecare, dar o persoană care îndeplinește serviciul militar ca rezervist concentrat sau mobilizat.

Potrivit alin.(5) art.371 CP RM, militarul care pentru prima dată a dezertat în condițiile alin.(1) art.371 CP RM se liberează de răspundere penală dacă dezertarea a fost săvârșită în urma unui concurs de împrejurări grele. Astfel, în vederea aplicării acestei prevederi, este necesară întrunirea următoarelor două condiții: 1) militarul săvârșește pentru prima dată infracțiunea specificată la alin.(1) art.371 CP RM; 2) dezertarea a fost comisă în urma unui concurs de împrejurări grele.

Cât privește prima condiție, se poate deduce că, la cea de-a doua dezertare, făptuitorul nu mai poate beneficia de liberarea de răspundere penală în condițiile prevăzute la alin.(5) art.371 CP RM. De asemenea, rezultă că prevederea de la alin.(5) art.371 CP RM nu se răsfrânge asupra acelor persoane care săvârșesc pentru prima dată dezertarea în prezența circumstanțelor agravante consemnate la alin.(2) sau (3) art.371 CP RM.

Cât privește cea de-a doua condiție, prin „concură de împrejurări grele” se înțelege: împrejurările extrem de nefavorabile vizând viața de familie (decesul, accidentarea gravă sau îmbolnăvirea gravă a unei rude apropiate sau a soției (soțului), violența în familie, producerea unui incendiu în casa familiei etc.); molestarea sistematică din partea camarazilor etc.

În principal, trăsăturile circumstanțelor agravante specificate la alin.(2) și (3) art.371 CP RM ne sunt cunoscute din explicațiile vizând infracțiunile prevăzute la art.364 și/sau 365 CP RM, la care facem trimitere.

Precizăm doar că, în sensul lit.a) alin.(2) art.371 CP RM, se are în vedere prezența armei asupra făptuitorului. Dacă acesta a sustras arma respectivă, el urmează a fi tras la răspundere și conform art.290 CP RM. Aplicarea armei depășește cadrul dispoziției de la lit.a) alin.(2) art.371 CP RM, de aceea necesită calificare suplimentară (de exemplu, conform lit.b) alin.(2) art.365, lit.b) alin.(2) art.368 sau lit.b) alin.(3) art.369 CP RM).

8. Eschivarea de la serviciul militar (art.372 CP RM)

Fapta de eschivare de la serviciul militar este incriminată în art.372 CP RM într-o variantă-tip și într-o variantă agravată.

Eschivarea de la serviciul militar în varianta-tip este incriminată la alin.(1) art.372 CP RM: eschivarea militarului sau a rezervistului de la îndeplinirea obligațiilor serviciului militar sau de la concentrare ori mobilizare prin automutilare sau prin simularea unei boli, prin falsificarea documentelor sau prin altă înșelăciune.

La rândul său, eschivarea de la serviciul militar în varianta sa agravată este incriminată la alin.(2) art.372 CP RM, atunci când aceasta este săvârșită:

- pe timp de război (lit.a));
- în condiții de luptă (lit.b)).

Obiectul juridic special al infracțiunii specificate la art.372 CP RM are un caracter complex: *obiectul juridic principal* îl formează relațiile sociale cu privire la îndeplinirea cu credință, de către militar sau rezervist, a obligațiilor inerente satisfacerii serviciului militar ori participării la concentrare sau mobilizare; *obiectul juridic secundar* îl constituie relațiile sociale cu privire la prevenirea automutilării, simulării unei boli, falsificării documentelor sau a unei alte înșelăciuni.

Obiectul material al infracțiunii în cauză îl reprezintă, după caz, corpul persoanei (în ipoteza automutilării) sau documentele false (în ipoteza falsificării documentelor (a se citi – prezentării documentelor false)).

Datorită specificului său, infracțiunea prevăzută la art.372 CP RM nu are victimă. În ipoteza automutilării, cel care recurge la această formă de autolezare are doar calitatea de subiect al infracțiunii.

Latura obiectivă a infracțiunii în cauză consistă în fapta prejudiciabilă care este alcătuită din inacțiunea principală și acțiunea adiacentă. În aceste condiții, inacțiunea principală se exprimă în eschivarea de la îndeplinirea obligațiilor serviciului militar sau de la concentrare ori mobilizare. La rândul său, acțiunea adiacentă se înfățișează sub oricare din următoarele patru modalități normative alternative: a) automutilare; b) simularea unei boli; c) falsificarea documentelor; d) altă înșelăciune.

Cât privește inacțiunea de eschivare de la îndeplinirea obligațiilor serviciului militar sau de la concentrare ori mobilizare, se are în vedere omisiunea făptuitorului de a îndeplini cu credință obligațiile inerente satisfacerii serviciului militar ori participării la concentrare sau mobilizare. Pe această cale, făptuitorul nu-și execută anumite obligații stabilite de legislație (de exemplu, de pct.23 și 190 ale anexei nr.1 (Regulamentul Serviciului interior al Forțelor Armate ale Republicii Moldova) la Decretul Președintelui Republicii Moldova privind aprobarea regulamentelor militare ale Forțelor Armate ale Republicii Moldova, nr.2327 din 03.09.2009).

În altă ordine de idei, este de menționat că numai atunci poate fi aplicată răspunderea în baza art.372 CP RM, când inacțiunea principală de eschivare de la îndeplinirea obligațiilor serviciului militar sau de la concentrare ori mobilizare este secundată de acțiunea adiacentă exprimată, după caz, în: a) automutilare; b) simularea unei boli; c) falsificarea documentelor; d) altă înșelăciune.

Prin „automutilare” se înțelege tăierea, schilodirea, deformarea, estropierea etc. a unei părți a propriului corp. Nu are importanță dacă automutilarea se exprimă în cauzarea unei răni, în amputarea unui membru sau în alte asemenea forme.

Simularea unei boli, ca modalitate a acțiunii adiacente din cadrul faptei incriminate la art.372 CP RM, constituie prezentarea unei boli ca fapt real, recurgându-se la înșelăciune. De exemplu, simularea unei boli psihice se caracterizează atât prin prezentarea ostentativă a simptomelor, prin realizarea subiectivă și demonstrativă a unei suferințe (de regulă, cu elemente vizibil evidențiate), în cadrul căreia se întâlnesc simptome contradictorii, cât și prin ineficiența terapiei specifice bolii pe care o afirmă.

În accepțiunea art.372 CP RM, noțiunea „falsificarea documentelor” are înțelesul autentic de prezentare a documentelor false. Or, eschivarea militarului sau a rezervistului de la îndeplinirea obligațiilor serviciului militar sau de la concentrare ori mobilizare, care este însoțită de falsificarea documentelor, nu poate avea niciun impact negativ asupra valorilor și relațiilor sociale apărute împotriva infracțiunii specificate la art.372 CP RM. Prezentarea documentelor false se exprimă fie în înfățișarea acestora unor persoane cu funcție de răspundere corespunzătoare din cadrul unei autorități competente, fie în depunerea documentelor false la autoritatea competentă, în a cărei gestiune vor rămâne.

Prin „altă înșelăciune (alta decât prezentarea documentelor false)”, ca modalitate a acțiunii adiacente în cadrul faptei incriminate la art.372 CP RM, se are în vedere: falsul în declarații; folosirea unor documente aparținând unei alte persoane; substituirea de persoane etc.

Trebuie de consemnat că lista modalităților acțiunii adiacente, prezentată în art.372 CP RM, are un caracter exhaustiv. De aceea, plecarea din țară, săvârșirea unei infracțiuni etc. nu pot fi considerate modalități ale infracțiunii de eschivare de la serviciul militar.

Infracțiunea dată este o infracțiune formală. Ea se consideră consumată din momentul eschivării de la îndeplinirea obligațiilor serviciului militar sau de la concentrare ori mobilizare, dacă aceasta este însoțită de automutilare, simularea unei boli, falsificarea documentelor (a se citi – prezentarea documentelor false) sau de altă înșelăciune.

Latura subiectivă a infracțiunii în cauză se caracterizează prin intenție directă. Motivele infracțiunii specificate la art.372 CP RM se exprimă în: indiferență; indolență; năzuința de a dezaproba măsurile promovate de șef etc.

Subiectul infracțiunii examinate este persoana fizică responsabilă care la momentul comiterii infracțiunii a atins vârsta de 18 ani. În afară de aceasta, subiectul are calitatea specială de militar sau de rezervist. În ultimă instanță, rezervistul este și el un militar. Or, în sensul art.372 CP RM, se are în vedere nu un rezervist oarecare, dar o persoană care îndeplinește serviciul militar ca rezervist concentrat sau mobilizat.

În alți termeni, subiectul infracțiunii de eschivare de la serviciul militar este persoana căreia îi incumbă obligațiile inerente satisfacerii serviciului militar ori participării la concentrare sau mobilizare. Nu se are în vedere persoana căreia îi revine obligația de a da curs solicitării de recrutare, încorporare, concentrare sau mobilizare, parvenite din partea autorităților competente, în vederea satisfacerii serviciului militar în termen, a serviciului militar cu termen redus sau a serviciului militar ca rezervist concentrat sau mobilizat. În acest din urmă caz, eschivarea de la serviciul militar în termen, de la serviciul militar cu termen redus sau de la serviciul militar ca rezerviști concentrați sau mobilizați prin automutilare, simularea unei boli, falsificarea documentelor sau prin altă înșelăciune atrage răspundere în baza art.353 CP RM.

În ce privește circumstanțele agravante consemnate la alin.(2) art.372 CP RM, acestea se interpretează după modelul pe care îl cunoaștem din cadrul analizei agravantelor specificate la alin.(3) art.364 CP RM, cu ajustările de rigoare.

Bibliografie:

1. Anexa nr.1 (Regulamentul Serviciului interior al Forțelor Armate ale Republicii Moldova) la Decretul Președintelui Republicii Moldova privind aprobarea regulamentelor militare ale Forțelor Armate ale Republicii Moldova, nr.2327 din 03.09.2009. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2009, nr.143.
2. Hotărârea Guvernului Republicii Moldova pentru aprobarea Regulamentului cu privire la modul de îndeplinire a serviciului militar în Forțele Armate, nr.941 din 17.08.2006. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2006, nr.138-141.
3. Legea cu privire la statutul militarilor, adoptată de Parlamentul Republicii Moldova la 22.07.2005. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2005, nr.129-130.
4. Legea cu privire la aprobarea Regulamentului disciplinei militare, adoptată de Parlamentul Republicii Moldova la 02.03.2007. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2007, nr.78-81.
5. Legea Republicii Moldova cu privire la pregătirea cetățenilor pentru apărarea Patriei, adoptată de Parlamentul Republicii Moldova la 18.07.2002. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2002, nr.137-138.
6. Legea Republicii Moldova cu privire la apărarea națională, adoptată de Parlamentul Republicii Moldova la 25.07.2003. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2003, nr.200-203.
7. Regulamentul Ministerului Sănătății de apreciere medico-legală a gravității vătămării corporale, nr.99 din 27.06.2003. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2003, nr.170-172.

Prezentat la 14.08.2013